

УДК 316.772:811.161.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-64-76](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-64-76)

Варинська Алла Михайлівна кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства, Національний університет «Одеська морська академія», вул. Дідріхсона, 8, м. Одеса, 65052, <https://orcid.org/0000-0002-8813-2643>

Фоміна Інесса Леонідівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства, Національний університет «Одеська морська академія», вул. Дідріхсона, 8, м. Одеса, 65052, <https://orcid.org/0000-0002-1730-0558>

ПОНЯТТЯ ДІАЛОГУ У СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена аналізу феномену діалогу. Діалог розглядається через призму поєднання традицій і новацій, як можливості комунікації та зав'язків із громадськістю, як спосіб та інструмент, як процес та різновид спілкування, як носію культурницької, етнічної, національної традицій, а також засобом оновлення ціннісного змісту сучасної культури та науки. Наголошено, що концепція діалогу сягає своїми коріннями у різноманітні дисципліни: риторику, філософію, психологію, комунікацію тощо. Таке багатовекторне підґрунтя поняття діалогу призвело до дискусій щодо самого концепту. Водночас категоріальна значущість цього поняття, частотність його вживання зумовлює потребу розмежування термінологічного значення для різних наук, що передбачає необхідність дослідження концептуальної природи терміна «діалог» та пов'язаних із ним семантично наближених понять.

Звернуто увагу на такі аспекти досліджуваного явища, як розв'язання надскладних проблем, неможливе без діалогу як найпродуктивнішого способу обговорення питань міжкультурних і міжцивілізаційних відносин. Акцент зроблено на міжкультурну комунікацію як багатопланове поняття, що охоплює дві складові: «культура» та «комунікація». Охарактеризовано різні типи діалогу. Проаналізовані основні ознаки міжкультурного діалогу. Визначено ознаки міжкультурного діалогу, які характерні для українського суспільства. Акцентовано увагу на міжкультурному діалозі та його форматах.

Підкреслюється важлива роль актуальних форм діалогу: вважаємо за необхідне віднести активно-пасивний діалог засобів масової

інформації (ЗМІ) з потенційним співрозмовником (активний з боку ЗМІ, пасивний з боку потенційного співрозмовника), адже саме ЗМІ в наш час формують світогляд більшості громадян.

Показано залежність діалогу та мови, а саме: проблема інформування (зокрема й через ЗМІ) безпосередньо пов'язана з проблемою мовної репрезентації. У будь-якому діалозі основне навантаження лежить на слові. Діалог завжди передбачає спілкування, яке здійснюється за допомогою мови.

Зроблено висновки про необхідність подальшого розвитку адекватних форм спілкування в міжнародному комунікативному просторі.

Ключові слова: діалог, діалогова взаємодія, комунікативний простір, міжкультурна комунікація, міжкультурний діалог, мовна репрезентація.

Varynska Alla Mykhailivna Candidate of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Studies, National University «Odessa Maritime Academy», Didrikhson St., 8, Odesa, 65052, <https://orcid.org/0000-0002-8813-2643>

Fomina Inessa Leonidivna Candidate of Pedagogical Sciences, Docent Department of Ukrainian Studies, National University «Odessa Maritime Academy», Didrikhson St., 8, Odesa, 65052, <https://orcid.org/0000-0002-1730-0558>

THE CONCEPT OF DIALOGUE IN MODERN THEORY OF COMMUNICATION

Abstract. The article analyses the phenomenon of dialogue. Dialogue is viewed through the prism of a combination of traditions and innovations, as an opportunity for communication and public relations, as a method and tool, as a process and a type of communication, as a carrier of cultural, ethnic, national traditions, and as a means of updating the value content of modern culture and science. It is emphasized that the concept of dialogue has its roots in various disciplines: rhetoric, philosophy, psychology, communication, etc. This multidisciplinary background of the concept of dialogue has led to discussions about the concept itself. At the same time, the categorical significance of this concept and the frequency of its use necessitate a distinction between terminological meanings for different sciences, which implies the need to study the conceptual nature of the term «dialogue» and related semantically close concepts.

Attention is drawn to such aspects of the phenomenon under study as the solution of complex problems, which is impossible without dialogue as the most productive way to discuss issues of intercultural and anticivilization relations. The emphasis is placed on intercultural communication as a multifaceted concept that encompasses two components: «culture» and «communication». Different types of dialogue are characterized. The main features of intercultural dialogue are analyzed. The features of intercultural dialogue that are characteristic of Ukrainian society are identified. The attention is focused on intercultural dialogue and its formats.

The important role of current forms of dialogue is emphasized: we consider it necessary to include an active-passive dialogue between the media and a potential interlocutor (active on the part of the media, passive on the part of the potential interlocutor), since it is the media that currently shapes the worldview of most citizens.

The dependence of dialogue and language is shown, namely, the problem of informing (including through the media) is directly related to the problem of linguistic representation. In any dialogue, the main burden lies with the word. Dialogue always involves communication, which is carried out through language.

Conclusions are drawn about the need for further development of adequate forms of communication in the international communication space.

Keywords: dialogue, dialogic interaction, communicative space, intercultural communication, intercultural dialogue, linguistic representation.

Постановка проблеми. Нині вважається аксіомою важлива роль діалогу у комунікації. Разом з тим, хоча у сучасному комунікативному просторі діалог став однією з найбільш використовуваних та впливових теорій, які з'явилися за останні два десятиліття, концептуальна ясність діалогу залишається обмеженою [1]. До того ж цифрові трансформації світу також вносять суттєві корективи в формат діалогу, створюючи нові форми та стратегії діалогового спілкування.

У сучасній теорії комунікації діалог розглядається як процес поєднання традицій і новацій, як можливості комунікації та зв'язки із громадськістю, як спосіб та інструмент, як процес та різновид спілкування. Про це свідчить і термінологія репрезентації діалогу. З одного боку вона відтворює глобальний комунікативний простір і націлена на сталість: «всеосяжний діалог», «рівноправний діалог», «соціальний діалог», «міжкультурний діалог», «постійний діалог», «регулярний діалог», «відкритий діалог», а з іншого — відображає складні проблеми сучасності, «негативний простір», що робить

нездійсненим діалог за певних умов (термін «negative spaces» запропонований у 2021 році, посилаючись на ситуації та контексти, при яких діалог неможливий або недоречний): «недоречний діалог», «неможливий діалог», «діалог на умовах». У глобальному контексті діалог розглядається як «діалог безпеки», а у цифровому - як «цифрова діалогова комунікація». У науковому дискурсі діалог ототожнюють з різними формами спілкування: це і перемовини, і дискусії, і бесіди. Незважаючи на такі відмінності пріоритетів, усі дослідники переконані у значному потенціалі діалогової комунікації.

У зв'язку з цим постає проблема розуміння науковцями того, що таке діалог, як його інтерпретувати та застосовувати діалогічну теорію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж багатьох років проблеми діалогу досліджуються фахівцям у галузі філософії, політології, соціології, психології, антропології, лінгвістики, менеджменту та деяких інших гуманітарних напрямів. Особливе значення розробка концепції діалогу має для релятивної комунікації, де інтегруються знання, отримані в дослідженнях зазначених галузей. У працях М. Бубера, Г.-Г. Гадамера, М. Гайдеггера, Е. Левінаса, Ю. Лотмана тощо було створено фундамент теорії діалогу, пізніше осмислений Р. Андерсон, Л. Бакстер, М. Кент, М. Тейлор, а у вітчизняній науці — Л. Озадовською, О. Петроє, Т. Біленко, Ю. Крутій та багатьма іншими дослідниками в цілій низці концепцій, пов'язаних із філософією діалогу, діалогом цивілізацій, політичним діалогом, діалогом культур, лінгвістичними особливостями діалогу.

Мета статті. Дослідити поняття діалогу як особливого способу взаємодії та способу спілкування в контексті теорії комунікації.

Виклад основного матеріалу. Моделі сучасної комунікації все частіше послуговуються поняттям «діалог». Пошук у Google Scholar за цим терміном та пов'язаними з ним похідними формами відкриває сотні наукових досліджень соціальних, політичних, лінгвістичних та інших теорій діалогу. Його включення до активного словника демонструє затребуваність поняття «діалог» як ефективної форми спілкування.

Концепція діалогу сягає своїми коріннями у різноманітні дисципліни: риторику, філософію, психологію, комунікацію тощо. Таке багатовекторне підґрунтя поняття діалогу призвело до дискусій щодо самого концепту. Термін «діалог» науковці та фахівці різних сфер розуміють залежно від професійної спрямованості, через що в професійних дискурсах його значення не збігаються. Водночас категоріальна значущість цього поняття, частотність його вживання зумовлює потребу розмежування термінологічного значення для різних

наук, що передбачає необхідність дослідження концептуальної природи терміна «діалог» та пов'язаних із ним семантично наближених понять.

Як було зазначено вище, у сучасному світі часто говорять про діалог, використовуючи це слово у самих різних контекстах. На думку деяких дослідників, поняття «діалог» перетворилося на систематично розгорнуте, доказове міркування [2, С. 150], а його зміст вийшов за межі традиційного визначення діалогу, що має значення як розмова між двома або більше людьми.

За традицією у дефініціях враховується етимологія поняття діалог (від грец. διάλογος («dia» («діа»)) – два і «logos» («логос»)) – розмова, бесіда) та визначення його як розмови між двома чи кількома особами, яку також інтерпретують як два розуми, двох співрозмовників, дві позиції, два слова. Взаємодія зацікавлених «позицій», репрезентованих у слові, призводить, у позитивній спрямованості діалогу, до взаєморозуміння. Опозиційна, негативна спрямованість створює зіткнення різних «позицій» і, як наслідок, конфронтацію.

У мовознавстві діалог розуміється як різновид мовленнєвої комунікації у формі обміну висловлюваннями-репліками. Крім того, на думку О. Петрос, «словотвірний аналіз вказує на те, що діалог – це розмова, яка має у своїй основі особливі ознаки: наскрізний рух, розділення, посилення, завершеність. Як впливає із семантики, термін діалог може стосуватися тільки людського світу, будучи невід'ємною та унікальною особливістю соціальної природи. Він пронизує всі сфери суспільних відносин, що й пояснює існування багатьох різноаспектних підходів до інтерпретації його сутності» [3].

Соціальна природа діалогу орієнтує на виокремлення поняття «соціальний діалог». Його значимість закріплена у Законі України «Про соціальний діалог в Україні», де зафіксовано дефініцію поняття як процес «визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин» [4].

У психології діалог сприймається як специфічна форма міжособистісних взаємодій співрозмовників, що є рівноправними суб'єктами спілкування з урахуванням розбіжності їх особистих поглядів, інакше спілкування не матиме якості діалогу, а стане лише роздумами людини, наприклад: як внутрішній діалог, тобто зіткненням і взаємодією різних поглядів у свідомості однієї людини або монологом,

що набуде ознак антитези до діалогу.

Філософи та ритори давно вважали діалог однією з найбільш етичних форм спілкування та одним із центральних засобів відокремлення правди від брехні. Філософський погляд представлено у Філософському енциклопедичному словнику Л. Озадовською, яка репрезентує діалог як універсальну форму відношення «Я — Ти», як спосіб дослідження сутності людини та визначення її реального призначення у житті [5, С. 161]. Ця формула діалогу є відтворенням загальноприйнятої думки М. Бубера: «Світ як досвід належить основному слову Я-Воно. Основне слово Я-Ти створює світ відношення... Перед безпосередністю відношення все опосередковане втрачає значимість» [6, С. 108]. Отже, у філософії діалог є не просто розмовою двох або більше співрозмовників, що стурбовані пошуками однієї й тієї самої істини, а є різновидом бесіди, яка позначена прагненням до універсального, а не поодинокого чи приватного. Більш того, з точки зору Hal Saunders, «діалог – це глибинний процес обміну сенсами, що створює якісні зміни... це процес справжньої взаємодії, за допомогою якого люди глибоко слухають одне одного... Кожен робить серйозні зусилля, щоб включити уявлення іншого до власної картини світу, навіть коли залишаються розбіжності. Ніхто з учасників не відмовляється від своєї ідентичності та точки зору, але кожен визнає досить обґрунтованими інші людські намагання, можливість дій, що відрізняються способом і напрямом» [7, С. 7]. Тому діалог і сприймається як двостороння симетрична комунікація.

У філософській та лінгвістичній інтерпретації поняття «діалог» відрізняється від політичного трактування, де воно представлене як спосіб публічного вираження політичних поглядів, думок, оцінок, стилів політичного мислення суб'єктів. У процесі політичного діалогу досягається згода між суб'єктами, виробляється програма і механізми політичної діяльності, тому синонімами до поняття «діалог» у політичній чи економічній діловій комунікації виступають концепти «взаєморозуміння», «розвиток» та «співпраця». Особливо це увиразнюється у міжнародному діловому спілкуванні. Лінгвісти ж звертають увагу на мовні особливості діалогу: лаконічність висловлення, широке використання паралінгвістичних засобів, вплив контексту і ситуації спілкування та ін. [8, С. 44].

У теорії комунікації діалог розуміється як складний інструмент, один із типів організації усного мовлення, який за своєю формою є розмовою двох осіб/сторін, та має певні характеристики. Як зауважує О. Петроє: «Діалог є вищою формою спілкування, і його визначальними

рисами є:

- наявність мети діалогу;
- спрямованість на пошук істини;
- істина, рівноцінна для всіх учасників діалогу;
- суб'єктно-суб'єктний характер;
- рівність учасників;
- толерантність і відповідальність;
- обмін сутнісними поняттями учасників;
- народження нового змісту в позиціях учасників діалогу;
- прагнення до конструктивного результату – досягнення взаєморозуміння та раціональної взаємодії у сфері комунікативної та практичної діяльності;
- вимірний результат діалогу» [3].

Зазначене розуміння діалогу не враховує ціннісні та міжкультурні орієнтації сторін, які визнаються багатьма дослідниками як визначальні параметри діалогу.

Заслуговує на увагу і зауваження науковиці Біленко Т., яка розглядає діалог як процес, що являє собою не обов'язкове спілкування і взаємодію «рівних за своїм розвитком людей, бо важливо для діалогу інше: зіткнення різних ліній мислення, коли партнери взаємодіють і творчо зростають, оскільки креативна сутність комунікації переважає деструкцію» [9, С. 32].

Фахівці з ділового спілкування усвідомлюють, що розв'язання надскладних проблем, неможливе без діалогу як найпродуктивнішого способу обговорення питань міжкультурних і міжцивілізаційних відносин.

Діалог як зерно нової парадигми міжнародних відносин було представлено ще на 55 сесії Організації Об'єднаних Націй. У резолюції 53/22 від 4 листопада 1998 року Генеральна Асамблея ухвалила проголосити 2001 рік Роком діалогу між цивілізаціями під егідою Організації Об'єднаних Націй і запропонувала урядам, системі Організації Об'єднаних Націй, включно з Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), та іншим відповідним міжнародним і неурядовим організаціям розробляти й здійснювати відповідні культурні, освітні та соціальні програми з метою просування концепції діалогу між цивілізаціями, а також просувати її в рамках концепції діалогу.

Пізніше, у спеціальній резолюції 60/4, ухваленій Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних націй, у концепті «діалог» було виокремлено новий вектор – «діалог цивілізацій» та дано його

визначення: «Діалог між цивілізаціями – це процес, що триває всередині цивілізацій та на їхньому стику, що ґрунтується на загальній участі та колективному бажанні навчатися, відкривати для себе та вивчати концепції, виявляти сфери спільного розуміння та основні цінності й зводити різні підходи в єдине ціле за допомогою діалогу» [10].

Заклик Генеральної Асамблеї щодо проведення діалогу між цивілізаціями, виявлення спільних ціннісних орієнтацій викликав позитивний відгук в усьому світі та стимулював висування низки ініціатив, покликаних заохочувати різноманіття, переглянути концепцію ворога та підкреслити важливість єднання.

В Угоді про асоціацію з ЄС як основний вид комунікації також визначено діалог, та представлено найрізноманітніші сфери діалогу. Це міжкультурний діалог, діалоги з питань права, свободи та безпеки, внутрішніх реформ, торгівлі, економічного та галузевого співробітництва, боротьби зі злочинністю, тероризмом, політичний діалог. Серед перелічених видів увага акцентується на міжкультурному діалозі та потребі забезпечення необхідних рамок «для посилення міжкультурного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес».

Термін міжкультурна комунікація ввели у науковий обіг вчені Г. Трейгер та Е. Холл ще у 50-тих роках минулого століття та визначили ефективні умови для спілкування у мультикультурних контекстах. На їхню думку, міжкультурна комунікація – комунікація між представниками окремих культур, коли учасники виявляють зацікавлення культурними відмінностями іншого, і зокрема мовними, адже мові властива смислотворча функція самої культури [11].

Деякі науковці пропонують інший варіант дефініції терміну «міжкультурна комунікація», репрезентуючи її як науку, що вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, котрі належать до різних національних та лінгвокультурних спільнот. Міжкультурна комунікація включає обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур, який передбачає, перш за все, обмін цінностями, важливими для кожної культури.

Міжкультурна комунікація – це взаємодія певних культур та процес взаємного зв'язку представників різних культур. Її властива специфічна суб'єкт-суб'єктна взаємодія, у якій відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями й навичками носіїв різних типів культур.

Отже, міжкультурна комунікація як двокомпонентне поняття охоплює дві складові: культуру та комунікацію. Культура розглядається як родове поняття, таким чином, культурні контакти набувають різних

форм, які знаходять своє вираження в синтезі, взаємовідношенні, доповнюваності та діалозі. Поняття «культура» має історичне підґрунтя у своєму розвитку, бо спочатку це були процеси освоєння природи, навчання та пізнання, а вже з кінця XVIII століття надається нове тлумачення та значення цього терміну як особливого аспекту життя суспільства, яке пов'язане зі способом існування людської діяльності, що характеризує певну відмінність людського життя від інших живих істот. Нове століття вносить свої коригування у бачення терміну «культура», і це, в першу чергу, пов'язано з використанням досягнень антропології, етнології, структурної лінгвістики, семіотики та теорії комунікації. У результаті такої взаємодії культуру почали розглядати як інформаційний аспект життя суспільства, як соціально значущу інформацію, що регулює діяльність, поведінку та спілкування людей [12, С. 380].

Як правило, об'єктом міжкультурної комунікації є спілкування представників різних національних і лінгвокультурних спільнот. Предметом – певні прийняті в національних спільнотах мовні стереотипи і норми поведінки, спілкування, «культурні сценарії» різних дій, усталені моделі сприйняття та оцінювання предметів і явищ, соціально звички, традиції тощо.

Щодо поняття «комунікація», то воно також має багато визначень. Здебільшого його трактують як механізм, що забезпечує існування й розвиток людських відносин, який вміщує в собі всі смислові символи, засіб їх передання в просторі та збереження в часі [12, С. 381].

Комунікація – явище складне й універсальне, її зміст і форми є предметом дослідження багатьох наук. Відтак поняття «комунікація» може вживатись як у широкому значенні (універсальному), так і у вузькому, а саме: предметному. Комунікація (від лат. communicatio – зв'язок, повідомлення) – спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої або кількох інших [13, С. 101].

Сучасною ознакою терміну «комунікація» є стан, система, процес, засіб зв'язку, засіб переміщення, діяльність тощо, а участь у процесах комунікації є нескінченною, а відтак межі її не завжди можна чітко визначити.

Розглядаючи міжкультурну комунікацію на сучасному етапі, слід сказати, що сьогодні актуалізований новий концептуальний підхід до комунікації, її структури, предмету, функцій.

Під час взаємодії різних культур виразно проявляється і відбувається процес посилення міжкультурного діалогу. Таким чином,

міжкультурний діалог є однією з основних складових міжнародної суспільно-політичної, тому що:

- сприяє зародженню сучасних суспільно-політичних відносин;
- бере участь у процесах інтеграції політичної системи, послабленні соціально-політичних конфліктів, розбіжностей у суспільно-політичній сфері;
- являє собою дієвість здійснюваних перетворень.

У наш час концепт діалогу став не просто трендовим: значно розширилася сфера його вживання і значення. Україна переживає військову агресію, системні надзвичайні трансформації, самоусвідомлення українців своєї ідентичності та світу. Глобальні зміни виокремлюють якісно нові пріоритети і націлюють на інший рівень діалогічності: на одному полюсі «діалог світової підтримки» — «європейський діалог», на іншому — «неможливість діалогу з терористами», тому що діалог є однією з демократичних форм комунікації.

Проведення переговорів, форумів сприяє заявленим в Угоді про асоціацію з ЄС формам комунікації: обміну інформацією та найкращими практиками, і призводить до посилення потенціалу співробітництва, створення відкритих, стійких, динамічних відносин як у політичній системі, так і між політичною, соціальною та культурною системами суспільства [14].

Визначені ознаки міжкультурного діалогу характерні і для українського суспільства, тому що:

- нові соціально-політичні реалії, які сприяють обміну інформацією та найкращими практиками, і призводить до посилення потенціалу співробітництва, створення відкритих, стійких, динамічних відносин у суспільстві;

- українське суспільство має мультикультурний склад. За даними перепису населення в Україні проживає більше 100 представників великих і малих етносів, які зберігають свою етнічну ідентичність та збагачують інші культури. Таким чином, полікультурність українського суспільства розкриває її здатність до сприйняття іншокультурних елементів і розглядається як частина інтелектуальної спадщини людства.

До актуальних форм діалогу (зокрема й міжкультурного) вважаємо за необхідне віднести активно-пасивний діалог засобів масової інформації (ЗМІ) з потенційним співрозмовником (активний з боку ЗМІ, пасивний з боку потенційного співрозмовника). Саме ЗМІ в наш час формують світогляд більшості громадян.

Проблема інформування (зокрема й через ЗМІ) безпосередньо

пов'язана з проблемою мовної репрезентації. У будь-якому діалозі основне навантаження лежить на слові. Діалог завжди передбачає спілкування, яке здійснюється за допомогою мови. Тому вважаємо важливим у теорії діалогу виділити зростаюче значення слова.

Оволодіння стратегіями і тактиками міжкультурного діалогу дає можливість провадити процес взаємодії, досягати нові культурні знання, тобто опановувати іншу культуру в процесі міжкультурної комунікації.

1. **Висновки.** Здійснене оглядове дослідження показало, що діалог як поняття є ключовим інструментом у теорії комунікації. Проаналізовані концептуальні смисли терміну показують, що у теорії комунікації діалог сприймається як двостороння симетрична комунікація, яка базується на суспільно-політичних принципах, міжкультурних традиціях, взаємній повазі тощо. Принципи діалогової комунікації зафіксовано у низці світових документів, серед яких виділяємо Угоду про асоціацію ЄС.

Ефективність діалогу досягається через усвідомлення цілей співрозмовника та вдале використання стратегій і тактик ведення розмови.

У наш час глобальні світові зміни призводять не тільки до нових форм діалогового спілкування, зокрема цифрового, а й можливості відмови від діалогу, адже діалог — це одна з демократичних форм комунікації, тому спілкування з терористами чи у негативному просторі не виявляється можливим.

Залишається актуальним дослідження міжкультурного діалогу. Міжкультурний діалог як головна складова міжкультурної комунікації є надзвичайно складним поняттям, тому що це, в першу чергу, цивілізована форма міжкультурної взаємодії, що регулює рівність, взаємоповагу, духовність, рівне партнерство представників різних культур. Крім того, міжкультурний діалог – це в першу чергу ціннісно-нормативний регулятор міжкультурної взаємодії, що сприятиме інтеграції та відтворюватиме культурну самобутність, яка веде до збагачення всіх культур в ім'я прогресу кожної.

Література:

1. Wirtz J. G., Zimbres T. M. A systematic analysis of research applying 'principles of dialogic communication' to organizational websites, blogs, and social media: Implications for theory and practice / J. G. Wirtz, T. M. Zimbres // Journal of Public Relations Research. - 2018. - № 30. - С. 5–34.

2. Крутій Ю. Діалог як міжособистісний зв'язок (на прикладі діалогів Платона та Абеяра) / Ю. Крутій // Проблеми гуманітарних наук. Філософія. - 2013. - № 31. - С. 148-158.

3. Петроє О. М. Поняття “діалог” у термінологічній традиції зарубіжної та вітчизняної наукової думки // Державне управління: теорія та практика. – 2011. – №. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Petroe.pdf>
4. Закон України «Про соціальний діалог в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>
5. Озадовська Л. Діалог / Л. Озадовська // Філософський енциклопедичний словник / за ред.: В. І. Шинкарук. – Київ: Абрис, 2002. – С. 742 с.
6. Бубер М. Два образа веры [Електронний ресурс] / М. Бубер. Москва : Республика, 1995. – Режим доступу: <https://anyflip.com/uslfa/eggx/basic>
7. Діалог у реформах: інструкція з експлуатації. Алгоритм та посібник для публічних службовців [Електронний ресурс] / За ред. Д. Проценко. Київ: Ваїте, 2020. Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/dialog-reform.pdf
8. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. - Київ: Довіра, 2007. - 205 с.
9. Біленко Т.І. Діалог у контексті дискурсу. Філософ – учень школи, яка вчить любити істину. На пошану І.В. Бичка, заслуженого професора КНУ ім. Тараса Шевченка, з нагоди 80-ліття / Т.І. Біленко Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2011. С. 21 – 39.
10. Resolution adopted by the General Assembly on 20 October 2005 60/4 Global Agenda for Dialogue among Civilizations. The official website of the United Nations. Retrieved from: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/78/PDF/N0548778.pdf?OpenElement>
11. Hall Jr E. T., Trager G. L. / Jr E. T. Hall, G. L. Trager The Analysis of Culture. – Washington, D.C. 1953. - 70 с..
12. Гадамер Г.-Г. Герменевтика П. Істина і метод. Доповнення й покажчики / Г.-Г. Гадамер. - К. : Юніверс, 2000. - 478 с.
13. Пустовіт Л. О. Словник іншомовних слів / Л. О. Пустовіт. - К.: Довіра: Рідна мова, 2000. - 1018 с.
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

References:

1. Wirtz, J. G., & Zimbres, T. M. (2018). A systematic analysis of research applying ‘principles of dialogic communication ‘to organizational websites, blogs, and social media: Implications for theory and practice. *Journal of Public Relations Research*, 30, 5–34 [in English].
2. Krutyi, Y. U. (2013). Dialoh yak mizhosobystisnyy zv'yazok (na prykladi dialohiv Platona ta Abelyara) [Dialogue as an interpersonal connection (on the example of dialogues of Plato and Abelard)]. *Problemy humanitarnykh nauk. Filosofiya*, 31, 148-158 [in Ukrainian].
3. Petroye, O. M. (2011). Ponyattya “dialoh” u terminolohichniy tradytsiyi zarubizhnoyi ta vitchyznyanoyi naukovoyi dumky [Understanding the "dialogue" in the terminology tradition of foreign and domestic scientific thought]. In *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka*, 2. Retrieved from <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Petroe.pdf> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro sotsial'nyy dialoh v Ukrayini» [The Law of Ukraine «On Social Dialogue in Ukraine»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> [in Ukrainian].
5. Ozadovs'ka, L. (2002). Dialoh. [Dialogue]. *Filosofs'kyi entsyklopedychnyy slovnyk*. V.I. Shynkaruk (Ed.). Kyiv: Abrys, 2002 [in Ukrainian].
6. Buber, M. (1995). Dva obraza very. [Two images of faith]. Moscow: Republic. Retrieved from <https://anyflip.com/uslfa/eggx/basic>
7. Dialoh u reformakh: instruktsiya z ekspluatatsiyi. Alhorytm ta posibnyk dlya publichnykh sluzhbovtziv (2020). [Dialogue in reforms: operating instructions. Algorithm and manual for public servants] / D. Protsenko (Ed.). Kyiv: Vayite. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/dialog-reform.pdf [in Ukrainian].
8. Batsevych, F. S. (2007). Slovnyk terminiv mizhkul'turnoyi komunikatsiyi [Dictionary of terms of intercultural communication]. Kyiv: Dovira. [in Ukrainian].
9. Bilenko, T.I. (2011). Dialoh u konteksti dyskursu. Filosof – uchen' shkoly, yaka vchyt' lyubyty istynu [Dialogue in the context of discourse. Philosopher - a student of the school that teaches to love the truth]. Na poshanu I.V. Bychka, zasluhenoho profesora KNU im. Tarasa Shevchenka, z nahody 80-littya. Drohobych : Redaktsiyno-vydavnychyy viddil DDPU [in Ukrainian].
10. Resolution adopted by the General Assembly on 20 October 2005 60/4 Global Agenda for Dialogue among Civilizations. The official website of the United Nations. Retrieved from: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/78/PDF/N0548778.pdf?OpenElement> [in English].
10. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony [Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part between Ukraine and the EU] (Uhodu ratyfikovano Zakonom № 1678-VII vid 16.09.2014). Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny
11. Hall, Jr E. T., Trager, G. L. (1953) The Analysis of Culture. Washington [in English].
12. Gadamer, H.-G. (2000). Hermenevtyka II. Istyna i metod. Dopovnennyya y pokazhchyky. [Hermeneutics II. Truth and method. Supplements and indexes]. Kyiv: Yunivers [in Ukrainian].
13. Pustovit, L. O. (2000). Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Kyiv: Dovira: Ridna mova [in Ukrainian].
14. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony [Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part between Ukraine and the EU]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].